

Likestillings- og diskrimineringsombudets høringsinnspill til Lov om abort

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) mener det er behov for en ny og forbedret abortlov som bedre ivaretar kvinners rettigheter. Ombudet mener at:

- Abortnemndene bør fjernes og kvinners rett til selvbestemmelse bør økes frem til uke 22.
- Alle kvinner må få likeverdig behandling i abortsaker.
- Abortloven må ha et klart kjønnsperspektiv ved å bruke ordet «kvinne».
- Det bør lovfestes rett til oppfølging til kvinner som får endelig avslag i nemnd og må gjennomføre svangerskapet mot sin vilje.
- Det bør sikres en fortløpende utredning for tilgang til medikamentell abort utenfor spesialisthelsetjenesten.
- Lovhjemler som tillater tvungen abort grunnet nedsatt funksjonsevne må fjernes.
- Informasjon til foreldre som venter barn med en funksjonsnedsettelse må være objektiv, nøytral og standardisert.

Fjern nemndene og øk kvinners rett til selvbestemmelse

Ombudet mener at kvinnen selv er best i stand til å avgjøre spørsmålet om abort. Ombudet mener at kvinners rett til selvbestemmelse bør økes frem til uke 22, og at abortnemndene bør fjernes. Abortnemnder er et inngrep i retten til selvbestemmelse for gravide. Nemndsbehandling kan også fremstå som krevende for den gravide som i frykt for avslag kan komme til å ikke fremme egne synspunkter og spørsmål om tvil. Ombudet mener at retningslinjene fra WHO (Verdens Helseorganisasjon) (2022)¹ bør vektlegges. WHO sine retningslinjer bygger på helsefaglige vurderinger og kvinners menneskerettigheter. WHO har i retningslinjene uttalt at juridiske begrensninger i retten til å ta abort, i liten grad påvirker kvinnens endelige valg, men at kriminalisering og andre juridiske begrensninger kan presse gravide til å få gjennomført utrygge og ressurskrevende aborter. Det anbefales at tilgang til abort ikke skal kreve tillatelse fra en tredjepart. Dette støttes også av CEDAW-komiteén som i 2023 ga anbefalinger til Norge om å: «Ensure that the abortion law respects the autonomy of women and consider the possibility of removing the involvement of

an abortion board»². Ombudet mener at abortnemndene bør fjernes, og heller erstattes av støttesamtaler og veiledning der det er ønsket.

Likeverdig behandling av alle kvinner

Ombudet er generelt bekymret for at lovforslaget innebærer en opprettholdes av nemnder etter uke 18, og spesielt bekymret for hvordan de nye foreslåtte nemndene vil oppleves for kvinnen. Dersom det skal eksistere nemnder, må det sikres at kvinnens perspektiv ivaretas, og det er spesielt viktig med ivaretagelse av sårbare grupper, slik som kvinner med lav digital kompetanse og med annet språk. En av konklusjonene fra rapporten *Kvinnens erfaringer med abortnemnder* er: «Dagens nemnds-system favoriserer ressurssterke kvinner og kan bidra til å ytterligere marginalisere allerede sårbare kvinner»³. Vi er bekymret for at det nye nemndsforslaget kan forsterke dette ytterligere, ved at det er foreslått færre nemnder, og at saksbehandlingen primært skal foregå skriftlig og gjennom digitalt oppmøte. Undersøkelser viser at 1 av 5 personer i Norge ikke er digitale⁴. Dette gjelder særlig personer som står utenfor utdanning eller arbeid, og mange av disse har innvandrerbakgrunn og/eller funksjonsnedsettelse. Det vil derfor være uheldig å ha en saksbehandling som kan skape en barriere for å få innvilget en abort. Ombudet vil derfor oppfordre til å vurdere om de nye nemndene vil ivareta gravides rettigheter i stor nok grad.

Kjønnsperspektiv i lovverket

Vi har tidligere fått kritikk av FNs kvinnekomité for kjønnsnøytralitet i lovverket⁵, og vi mener at abortloven bør ha et klart kjønnsperspektiv. Abort er en viktig kvinnesak, og det bør reflekteres ved å bruke ordet kvinne i lovteksten. Det er samtidig viktig å sikre transpersoners rett til abort.

Rett til oppfølging for kvinner som får avslag i nemnd

Ombudet er glade for at oppfølging før og etter abort styrkes. Ombudet vil også her minne om at oppfølgingstilbudet må være likeverdig uavhengig av bosted og at det må være tydelig for kvinnen hvor hun kan henvende seg ved behov for oppfølging ved en abort. Vi mener det i tillegg bør vurderes om det finnes et tilstrekkelig tilbud for oppfølging av menn. I tillegg mener ombudet at det bør lovfestes en rett til oppfølging for de kvinnene som får endelig avslag i nemnd, og som må gjennomføre svangerskapet mot sin vilje.

Abort i primærhelsetjenesten

Ombudet mener at kvinners tilgang til abort utenfor spesialisthelsetjenesten må styrkes og at abort må bli lettere tilgjengelig, uavhengig av bosted. Det står følgende i det nye lovforslaget: Et eventuelt fremtidig tilbud om abort i den kommunale helse- og omsorgstjenesten må utredes nærmere før det eventuelt kan etableres. Ombudet mener at det bør settes i gang en utredning så raskt som mulig, og håper at helse- og omsorgskomiteen vil prioritere dette i statsbudsjettet for 2025.

Selvbestemmelse for kvinner med utviklingshemming

Alle kvinner har rett til selvbestemmelse, og dette inkluderer kvinner med utviklingshemming og/eller «alvorlig sinnslidelse». Ombudet mener at lovhjemler som tillater tvungen abort grunnet nedsatt funksjonsevne må fjernes, og erstattes av rett til beslutningsstøtte som bygger oppunder kvinnens interesser. Ombudet støtter ikke at verge fortsatt skal kunne søke om abort på vegne av en person som ikke har beslutningskompetanse. Ombudet mener at det må utredes nærmere om det i det hele tatt er et juridisk handlingsrom til å gjøre inngrep i funksjonshemmede kvinners rettigheter. Å videreføre lovgivning som tillater tvungen abort undergraver kvinners rettigheter og bidrar til fortsatt marginalisering av funksjonshemmede. Det er avgjørende at lovgivningen endres for å sikre at alle, uansett funksjonsevne, har rett til å ta egne beslutninger om sin kropp og helse. Disse anbefalingene er godt forankret i internasjonale menneskerettighetsstandarder, spesielt CRPD, CEDAW og Istanbulkonvensjonen, som fokuserer på selvbestemmelse og autonomi. Det er også bekymringsverdig at Regjeringen ikke ser behov for å ha noen form for klageadgang eller rettssikkerhetsmekanismer i videreføringen av at verge kan søke om abort på vegne av en kvinne uten beslutningskompetanse. Dette innebærer at kvinner i disse situasjonene har dårlig rettssikkerhet og det vil være en fortsatt risiko for at aborter skjer i strid med kvinnens ønske. Ombudet er også svært kritiske til at det ikke er tilgang på statistikk eller oversikt og hvor mange som får utført abort med hjemmel i dagens abortlov §§ 4 eller 9, altså over hvor mange personer med utviklingshemming eller alvorlig sinnslidelse som får utført en abort som kan være mot deres vilje. Abortutvalget har ikke hatt tilgang til tall eller informasjon om dette. Ombudet har bedt om innsyn fra Abortregisteret, men har enda ikke fått tilgang.

Veiledning til foreldre som venter barn med en funksjonsnedsettelse

Ombudet mener det er svært positivt med økt informasjon og veiledning knyttet til abort. I den forbindelse vil vi påpeke at informasjon som gis til foreldre som venter barn med en funksjonsnedsettelse må være objektiv, nøytral og standardisert. Staten har plikt til å jobbe aktivt for å motvirke negative holdninger og stereotyper om funksjonshemmede.

Innsendt 3. oktober 2024.